

Kontrolní závěr z kontrolní akce

15/21

Peněžní prostředky určené na rekultivace v lokalitách jezer Most a Chabařovice

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu (dále jen „NKÚ“) na rok 2015 pod číslem 15/21. Kontrolní akci řídila a kontrolní závěr vypracovala členka NKÚ Ing. Hana Hykšová.

Cílem kontroly bylo prověřit, zda peněžní prostředky určené na odstranění ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém kraji se zaměřením na hydričké rekultivace v lokalitách jezer Most a Chabařovice byly poskytovány, čerpány a použity v souladu se stanovenými podmínkami, účelně a hospodárně.

Kontrola byla prováděna u kontrolovaných osob od května 2015 do prosince 2015.

Kontrolovaným obdobím byly roky 2002 až 2015, v případě věcných souvislostí i období předcházející a následující.

Kontrolované osoby:

Ministerstvo financí;
Ministerstvo průmyslu a obchodu;
Palivový kombinát Ústí, státní podnik.

Námítky proti kontrolnímu protokolu, které podalo Ministerstvo financí, vypořádala vedoucí skupiny kontrolujících rozhodnutím o námitkách.

Kolegium NKÚ na svém III. jednání, které se konalo dne 7. března 2016, **schválilo** usnesením č. 11/III/2016 **kontrolní závěr** v tomto znění:

I. INFORMACE K PŘEDMĚTU KONTROLY

Kontrolovaná problematika

Zákonem č. 168/1993 Sb. novelizujícím zákon č. 44/1988 Sb.¹ byla organizacím oprávněným dobývat výhradní ložiska uložena od roku 1994 povinnost zajistit sanaci všech pozemků dotčených těžbou a monitorovat úložné místo po dokončení provozu a dále na zajištění těchto činností vytvářet na vrub nákladů rezervu finančních prostředků, která bude odpovídat potřebám sanace pozemků dotčených dobýváním.

Vláda České republiky (dále také „vláda ČR“) svými usneseními ze dne 16. ledna 2002 č. 50² a ze dne 20. února 2002 č. 189³ uznala potřebu řešení ekologických škod, které vznikly před privatizací hnědouhelných těžebních společností a před účinností novely horního zákona, a tudíž na ně nemohla být vytvořena potřebná finanční rezerva. Vláda ČR souhlasila s tím, že bude postupně vyčleněna částka 15 miliard Kč z privatizačních výnosů na účast státu na nákladech revitalizace krajiny narušené těžební činností státních hnědouhelných podniků na území Ústeckého a Karlovarského kraje.

Vláda ČR svým usnesením ze dne 18. března 2002 č. 272⁴ schválila způsob čerpání finančních prostředků určených k řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém a Karlovarském kraji, a to prostřednictvím Fondu národního majetku České republiky (dále také „FNM ČR“) při použití zákona č. 199/1994 Sb.⁵ a ustanovení § 18 odst. 2 písm. b) bod 4 zákona č. 171/1991 Sb.⁶

Po zrušení FNM ČR zákonem č. 178/2005 Sb.⁷ s účinností od 1. 1. 2006 přešla působnost FNM ČR na Ministerstvo financí (dále také „MF“), což znamená, že MF přísluší hospodaření s majetkem, který přešel z FNM ČR na stát, a v právních vztazích, do nichž vstoupil místo FNM ČR stát, jedná jménem státu MF⁸. Odstraňování ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém a Karlovarském kraji (dále také „*odstraňování ekologických škod v ÚK a KK*“) bylo v letech 2002 až 2005 financováno z výnosů privatizace majetku FNM ČR a od roku 2006 Ministerstvem financí z dosažených výnosů prodeje privatizovaného majetku a ze zisku z účasti státu v obchodních společnostech, tyto finanční prostředky nejsou součástí státního rozpočtu⁹.

Finanční prostředky na *odstraňování ekologických škod v ÚK a KK* byly čerpány od roku 2003, ke dni 30. 6. 2015 byla vyčerpána částka 11,824 mld. Kč.

¹ Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon).

² Usnesení vlády ČR ze dne 16. ledna 2002 č. 50, *ke Zprávě o hospodářské situaci Ústeckého kraje*.

³ Usnesení vlády ČR ze dne 20. února 2002 č. 189, *o změně usnesení vlády z 16. ledna 2002 č. 50, ke Zprávě o hospodářské situaci Ústeckého kraje*.

⁴ Usnesení vlády ČR ze dne 18. března 2002 č. 272 + P, k návrhu čerpání finančních prostředků k řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém kraji a v Karlovarském kraji.

⁵ Zákon č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek.

⁶ Zákon č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky.

⁷ Zákon č. 178/2005 Sb., o zrušení Fondu národního majetku České republiky a o působnosti Ministerstva financí při privatizaci majetku České republiky (zákon o zrušení Fondu národního majetku).

⁸ V kontrolním závěru je dále uváděno pouze Ministerstvo financí, a to i v případech, kdy kontrolované činnosti vykonával Fond národního majetku České republiky.

⁹ Ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 171/1991 Sb. a ustanovení § 4 zákona č. 178/2005 Sb.

Kontrolované osoby a jejich působnost v procesu odstraňování ekologických škod v ÚK a KK

Ministerstvo financí zajišťuje zadávání veřejných zakázek na výběr zhotovitele u projektů schválených meziresortní komisí k řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v ÚK a KK (dále také „meziresortní komise“), uzavírá realizační smlouvy s vybraným zhotovitelem na základě a v rozsahu schváleného projektu, provádí kontrolní činnost při realizaci projektu (supervizi), vydává potvrzení o účelnosti vynaložených nákladů, dává souhlas k proplacení faktur a uvolňuje finanční prostředky, posuzuje závěrečnou zprávu realizace projektu a vypracovává závěrečnou informaci o průběhu akce a předkládá ji k projednání meziresortní komisi.

Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále jen „MPO“) ve vztahu k Palivovému kombinátu Ústí, státní podnik, (dále také „PKÚ“) vykonává povinnosti zakladatele vyplývající z ustanovení § 15 zákona č. 77/1997 Sb.¹⁰

MPO zajišťuje činnost meziresortní komise, přijímá žádosti o úhradu nákladů, resp. žádosti o zařazení projektů k realizaci (dále také „žádost“), vyjadřuje se k návrhu na metodickou i jinou změnu projektu, vč. přerušení stavby, vydává souhlas zhotoviteli k čerpání rozpočtové rezervy, vydává souhlas k zadání dodatečných stavebních prací a posuzuje závěrečnou zprávu předkladatele (PKÚ).

Meziresortní komise vyhláší výzvu k předložení projektů na odstranění ekologických škod vzniklých v ÚK a KK v souvislosti s těžební činností státních hnědouhelných společností v období před jejich privatizací podle usnesení vlády ČR ze dne 20. února 2002 č. 189 a žádosti o úhradu jejich realizace státem (dále také „výzva k předložení projektů“), projednává doručené žádosti a rozhoduje o jejich schválení, svolává mimořádná jednání k řešení projektů neodkladného charakteru a doporučuje odborně způsobilé osoby pro supervizi.

Palivový kombinát Ústí, státní podnik, byl založen s účinností od 1. 1. 1991 rozhodnutím č. 144/1990 ministra hospodářství ČSFR ze dne 17. 12. 1990 čj. 1642/401 v souladu s ustanovením § 13 zákona č. 111/1990 Sb.¹¹.

PKÚ podává žádosti o zařazení projektů do programu, uzavírá dohody o součinnosti s vybraným zhotovitelem, zajišťuje stavebně technický a autorský dozor při realizaci projektů, organizaci kontrolních dnů v souladu s podmínkami stanovenými ve směrnici meziresortní komise k řešení těžebně ekologických škod vzniklých před privatizací těžebních hnědouhelných společností v Ústeckém a Karlovarském kraji (dále také „Směrnice“) a vydává k jednotlivým fakturám souhlas s rozsahem provedených prací.

Koncepční cíle a přínosy rekultivací v lokalitách bývalých lomů Ležáky a Chabařovice

MF stanovilo pravidla pro proces řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém a Karlovarském kraji ve dvou základních dokumentech, a to v *Koncepci řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém a Karlovarském kraji* (dále jen „Koncepce“) a ve Směrnici.

¹⁰ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku.

¹¹ Zákon č. 111/1990 Sb., o státním podniku.

Koncepce z října 2003 převzala u projektů rekultivace lomu Ležáky a lomu Chabařovice koncepční a strategické cíle obsažené v dokumentech schválených v předchozích obdobích¹². Koncepce byla aktualizována v září 2006, v březnu 2010 a v červnu 2014.

Směrnice z prosince 2002 je metodikou, která stanovuje postupy a procesní zásady pro proces odstraňování ekologických škod vzniklých před privatizací těžebních hnědouhelných společností v ÚK a KK. Směrnice byla aktualizována v lednu 2005 a v listopadu 2007.

Finanční prostředky na odstraňování ekologických škod v ÚK a KK

Na projekty PKÚ týkající se jezer Most a Chabařovice byly ke dni 31. 12. 2014 čerpány finanční prostředky určené na *odstraňování ekologických škod v ÚK a KK* v celkové výši 2 807,36 mil. Kč, z toho na realizaci projektů 2 770,78 mil. Kč a na zajištění supervize projektů 36,58 mil. Kč.

Přehledy čerpání finančních prostředků na *odstraňování ekologických škod v ÚK a KK* a ostatních zdrojů financování zahlazování následků hornické činnosti (dále také „ZNHČ“) jsou uvedeny v příloze č. 1.

Lom Ležáky

V roce 1995 byla Mosteckou uhelnou společností, a. s., vybrána pro obnovu lokality bývalého lomu Ležáky ekonomicky a ekologicky nejvýhodnější varianta, tzv. mokrá varianta, s celkovými odhadovanými náklady v částce 1,782 mld. Kč dle *Technického projektu likvidace lomu Ležáky* z roku 1995. Sanační a rekultivační práce byly započaty Mosteckou uhelnou společností, a. s., sanace probíhala v rozsahu vytvořené rezervy na zahlazení následků těžby. V roce 2004 byla na základě *smlouvy o prodeji části podniku* ze dne 17. 12. 2003 prodána státu část podniku Důl Kohinoor a lokalita Ležáky, které byly začleněny do PKÚ. V rámci tohoto prodeje přešla na PKÚ mimo jiné i povinnost dokončit likvidaci lomu Ležáky.

Likvidace lomu Ležáky hydrickou cestou – tj. vytvořením vodní nádrže, která vznikla zatopením zbytkové jámy lomu, včetně vytvoření vodovodního přivaděče – byla realizována v souladu se souhlasnými stanovisky orgánů státní správy a samosprávy.

Rekultivace území bývalého lomu Ležáky byla prováděna dle strategických dokumentů schválených vládou ČR s cílem vytvoření ekologicky a esteticky plnohodnotného území poskytujícího podmínky pro sport, oddech a rekreaci a současně podmínky pro zajištění funkčnosti území v oblasti extravilánu statutárního města Most.

Základní parametry hydrické rekultivace lomu Ležáky byly zpracovány ve studii *Souhrnné řešení rekultivace lokality Ležáky* z dubna 1999. Pro samotnou vodní nádrž (budoucí jezero

¹² Hydrická rekultivace lomu Ležáky – *Technický projekt likvidace lomu Ležáky* (zpracovaný Mosteckou uhelnou společností, a. s., v roce 1995), *Technický a sociální projekt likvidace lomu Ležáky* (po převzetí PKÚ od roku 2004), *Plán likvidace lomu Ležáky* (z roku 2001, včetně doplnění a změn), schválený Obvodním báňským úřadem v Mostě, a *Generel rekultivací lokality Ležáky a Kohinoor* z roku 1999 vypracovaný Mosteckou uhelnou společností, a. s., a schválený Ministerstvem životního prostředí.

Hydrická rekultivace lomu Chabařovice – *Projekt likvidace lomu Chabařovice I. a Sociální projekt útlumu lomu Chabařovice* (z roku 1993, 2002, včetně ročních aktualizací, resp. dodatků), schvalovatelem bylo MPO; *Plán likvidace lomu Chabařovice* (z roku 1997, včetně doplnění projektové dokumentace), schválený Obvodním báňským úřadem v Mostě; *Generel rekultivací do ukončení komplexní revitalizace území dotčeného těžební činností Palivového kombinátu Ústí, s. p.* (z roku 1999), schválený Ministerstvem životního prostředí.

Most) byly v této studii stanoveny a realizací následně dosaženy fyzické parametry uvedené v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1 – Parametry jezera Most

Parametry	Souhrnné řešení rekultivace (studie z roku 1999)	Stav k datu napuštění v září 2014
Plocha hydrické rekultivace	322,5 ha	309,4 ha
Objem vody	cca 77 mil. m ³	cca 71 mil. m ³
Kóta hladiny	199 m n. m.	199 m n. m.
Maximální hloubka	59 m	75 m

Zdroj: studie *Souhrnné řešení rekultivace lokality Ležáky* z roku 1999, www.pku.cz.

PKÚ po převzetí odpovědnosti za dokončení předmětné rekultivace dokončil vodní dílo v parametrech stanovených předchozími řešiteli projektu a následným rozhodnutím Krajského úřadu Ústeckého kraje ze dne 5. 11. 2012, kterým byla povolena aktualizace vodohospodářské bilance jezera, a to s přihlédnutím k vývoji nutných sanačních prací. V období let 2004–2014 byly čerpány finanční prostředky na ZNHČ v lokalitě Ležáky v celkové výši 2 424,109 mil. Kč, z toho finanční prostředky určené na *odstraňování ekologických škod v ÚK a KK* činily 1 805,937 mil. Kč a ostatní zdroje 618,172 mil. Kč; podrobný přehled je uveden v příloze č. 1.

Do doby ukončení kontroly NKÚ nebyl v lokalitě lomu Ležáky zrušen dobývací prostor a lokalita je pro veřejnost nepřístupná.

Lom Chabařovice

Vláda ČR svými usneseními ze dne 11. září 1991 č. 331¹³ a ze dne 30. října 1991 č. 444¹⁴ rozhodla o ukončení těžby v lomu Chabařovice.

Pro lom Chabařovice, ke kterému měl PKÚ právo hospodařit, rozpracoval PKÚ ukončení báňské činnosti v roce 1993 v *Projektu likvidace lomu Chabařovice I. a Sociálním projektu útlumu lomu Chabařovice*. Jako varianta likvidace lomu Chabařovice byla na základě požadavků orgánů státní správy a samosprávy vybrána varianta se zatopením zbytkové jámy, tzv. mokrá varianta. Rekultivace celého území zbytkové jámy a svahů výsypek lomu Chabařovice byla od počátku koncipována tak, aby toto území mohlo být využíváno mj. i pro příměstskou rekreaci a aby mohlo sloužit všestrannému využití ze strany obyvatel přilehlých měst a obcí.

Předmětem *Projektu likvidace lomu Chabařovice I.* bylo rozpracování tzv. mokré varianty, která nebyla variantou optimální, ale dotčenými orgány státní správy a samosprávy žádanou¹⁵.

¹³ Usnesení vlády ČR ze dne 11. září 1991 č. 331, *ke zprávě o účelnosti další těžby hnědého uhlí v Chabařovicích, okres Ústí nad Labem*.

¹⁴ Usnesení vlády ČR ze dne 30. října 1991 č. 444, *ke zprávě o územních ekologických limitech těžby hnědého uhlí a energetiky v Severočeské hnědouhelné pánvi*.

¹⁵ Dle *Projektu likvidace lomu Chabařovice I.* byla likvidace lomu Chabařovice před dotěžením původního dobývacího prostoru z ekonomického hlediska neefektivní, a to při použití jakékoliv varianty likvidace. Optimální variantou by bylo pokračování v těžbě, což by však nebylo v souladu s usneseními vlády ČR ze dne 11. září 1991 č. 331 a ze dne 30. října 1991 č. 444.

Pro jezero Chabařovice byly v *Generelu rekultivací do ukončení komplexní revitalizace území dotčeného těžební činností Palivového kombinátu Ústí, s. p.* (z roku 1999) navrženy a realizací následně dosaženy fyzické parametry uvedené v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2 – Parametry jezera Chabařovice

Parametry	Generel rekultivací z roku 1999	Aktualizace generelu rekultivací (2004)	Stav ke dni napuštění 8. 8. 2010
Plocha hydrické rekultivace	247,8 ha	247,17 ha	252,2 ha
Objem vody		33,874 mil. m ³	35,601 mil. m ³
Kóta hladiny	144,7 m n. m.	145,3 m n. m.	145,7 m n. m.
Maximální hloubka			24,70 m

Zdroj: generel rekultivací 1999, aktualizace ke dni 1. 1. 2004, www.pku.cz.

Likvidaci lomu Chabařovice, sanační a rekultivační práce, prováděl PKÚ v souladu se schváleným *Projektem likvidace lomu Chabařovice I., Plánem likvidace lomu Chabařovice* a v souladu s generelem rekultivací. V období let 1991–2014 byly čerpány finanční prostředky na ZNHČ v lokalitě Chabařovice v celkové výši 5 688,910 mil. Kč, z toho finanční prostředky určené na *odstraňování ekologických škod v ÚK a KK* činily 1 001,423 mil. Kč a ostatní zdroje 4 687,487 mil. Kč; podrobný přehled je uveden v příloze č. 1.

Dobývací prostor byl v lokalitě Chabařovice zrušen v květnu 2015 a jezero Chabařovice bylo zpřístupněno veřejnosti k příměstské rekreaci. Provoz jezera (např. údržbu a monitoring) zajišťuje PKÚ z prostředků státního rozpočtu určených na ZNHČ a také z vlastních zdrojů.

Poznámka: Právní předpisy uvedené v tomto kontrolním závěru jsou aplikovány ve znění účinném pro kontrované období.

II. SHRUTÍ A VYHODNOCENÍ ZJIŠTĚNÝCH SKUTEČNOSTÍ

Kontrolovaný objem finančních prostředků

NKÚ v rámci kontroly zkontroloval finanční prostředky poskytnuté na *odstraňování ekologických škod v ÚK a KK* v celkové výši 2 039,786 mil. Kč.

Tabulka č. 3 – Přehled kontrolovaných projektů

(v mil. Kč)

<i>Odstraňování ekologických škod v ÚK a KK</i>	Koncepční dokumenty	Realizace		Supervize		Celkem	
	Čerpání v mil. Kč k 30. 6. 2015	Počet projektů	Čerpání v mil. Kč k 30. 6. 2015	Počet projektů	Čerpání v mil. Kč k 30. 6. 2015	Počet projektů	Čerpání v mil. Kč k 30. 6. 2015
Koncepční a strategické dokumenty	13,022					0	13,022
Jezero Most		11	1 438,970	7	17,248	18	1 456,218
Jezero Chabařovice		4	563,961	3	6,585	7	570,546
Celkem	13,022	15	2 002,931	10	23,833	25	2 039,786

Zdroj: vlastní zpracování NKÚ.

Nejvyšší kontrolní úřad v rámci kontroly posuzoval zejména:

1. u vybraného vzorku projektů, zda byly peněžní prostředky určené na *odstraňování ekologických škod v ÚK a KK* vynaloženy a použity účelně a hospodárně;
2. zda a jakým způsobem byl vyřešen způsob majetkoprávního vypořádání pozemků v zájmovém území a převod dokončených rekultivací na nové vlastníky;
3. zda byly v průběhu realizace hydrických rekultivací dodržovány právní předpisy a stanovené postupy.

Nejvyšší kontrolní úřad na základě skutečností zjištěných při kontrole konstatuje:

1. Účelnost a hospodárnost

V koncepčních a strategických materiálech nebyla nastavena pravidla pro hodnocení a výběr projektů k realizaci, způsob hodnocení projektů byl stanoven pouze v obecné rovině. Meziresortní komise u předkládaných projektů posuzovala zejména formální náležitosti.

Rekultivace lokalit jezer Most a Chabařovice byla rozdělena do celkem 36 projektů¹⁶. Meziresortní komise schvalovala jednotlivé projekty samostatně, v okamžiku schválení prvního projektu z dané lokality bylo zřejmé, že meziresortní komise schválí i ostatní projekty z dané lokality, neboť tyto spolu věcně souvisely. V případě jejich neschválení by došlo ke zmaření již dříve vynaložených peněžních prostředků.

Na vybraném vzorku 15 projektů realizace a 10 projektů supervize bylo ověřeno, že s výjimkou jednoho projektu (viz část II. bod 3) MF provádělo výběry zhotovitelů v souladu se zákonem o veřejných zakázkách, vybrán byl vždy uchazeč s nejnižší nabídkovou cenou, jejíž výše nepřesáhla předpokládanou cenu. V průběhu realizace projektů nedocházelo k neopodstatněnému navyšování cen, projekty byly ukončeny v dohodnutých termínech a v požadované kvalitě.

Přestože nelze ověřit, zda meziresortní komise hodnotila projekty z hlediska účelnosti a hospodárnosti, nebylo ve fázi realizace u kontrolovaných projektů zjištěno nehospodárné nakládání s použitými prostředky. Vynaložené finanční prostředky ve výši 2 039,786 mil. Kč ke dni 30. 6. 2015 byly použity v souladu se stanoveným účelem, tj. k realizaci rekultivací lokalit jezer Most a Chabařovice.

2. Majetkoprávní vypořádání pozemků v zájmovém území

V době schválení sanace a rekultivace lokalit bývalých lomů Chabařovice (rok 1993) a Ležáky (rok 1995) pomocí hydrických rekultivací ani následně v průběhu jejich vlastní realizace nebyl dostatečně vyjasněn způsob vypořádání majetkoprávních vztahů k rekultivovaným pozemkům v zájmovém území a nově vzniklým investicím. Tato problematika nebyla ani po mnoha letech dořešena a do doby ukončení kontroly NKÚ nebyl znám další postup.

¹⁶ Meziresortní komise schválila dalších 17 projektů souvisejících s revitalizací lokalit jezer Most a Chabařovice s předpokládanými náklady ve výši 1 185 643 000 Kč včetně DPH, z toho bylo ke dni 30. 6. 2015 vyčerpáno celkem 57 941 738,81 Kč včetně DPH. Předkladateli těchto projektů byly statutární město Most, statutární město Ústí nad Labem a Ústecký kraj.

Vzhledem k dosud nevyjasněnému způsobu majetkoprávního vypořádání NKÚ při kontrole identifikoval rizikové faktory, které mohou ve svém důsledku vést k nenaplnění původně zamýšleného cíle revitalizace a resocializace území:

Právní úprava procesu zahlazování následků hornické činnosti

Právní úprava umožňuje PKÚ provést rekultivační proces pouze v rozsahu stanoveném zákonem č. 44/1988 Sb.¹⁷, tj. provést sanaci a rekultivaci důlního prostoru zbytkových jam.

Při majetkoprávním vypořádání dotčených pozemků a předání díla novým vlastníkům bude existovat riziko, že noví vlastníci nevybudují související nadstavbové revitalizační projekty ve smyslu stanoveného cíle rekultivace, revitalizace a resocializace.

Nejasný způsob majetkoprávního vypořádání rekultivovaných pozemků v zájmových územích jezer Most a Chabařovice

V rámci přípravy majetkoprávního vypořádání pozemků v zájmovém území vstoupil PKÚ do jednání s dotčenými obcemi, v rámci kterých docházelo ke koordinaci sanačně-rekultivačních projektů s revitalizačními projekty připravovanými dotčenými obcemi a byly navrženy termíny a postupy ve věci majetkoprávních vypořádání pozemků.

Společná jednání mezi PKÚ a obcemi a výstupy z nich nebyly pro obce právně závazné. Obce nebyly a nejsou smluvně vázány dodržet postupy majetkoprávního vypořádání dohodnuté s PKÚ a nemají smluvně danou povinnost dokončit po převzetí rekultivovaného území revitalizační projekty a následně využít území k rekreačním účelům.

PKÚ připravil v roce 2011 návrh majetkoprávního vypořádání formou bezúplatného převodu rekultivovaných pozemků na obce. Na základě tohoto návrhu zpracovalo MPO materiál k projednání vládou ČR, avšak v rámci meziresortního připomínkového řízení MF a Úřad pro ochranu hospodářské soutěže upozornily mj. na možnou kolizi s předpisy Evropské unie o poskytování veřejné podpory. Tento materiál byl následně na základě žádosti PKÚ vzat zpět a nebyl vládou ČR projednán.

Do doby ukončení kontroly NKÚ Palivový kombinát Ústí, státní podnik, neprovedl další kroky vedoucí k vyjasnění problematiky poskytování veřejné podpory.

V průběhu let 2011 až 2014 dotčené obce opakovaně vyjádřily nesouhlas se sjednaným časovým harmonogramem převodu předmětných pozemků a navrhly posunout harmonogram předávání z důvodu přetrvávající nevyjasněné otázky v oblasti majetkoprávního vypořádání pozemků formou bezúplatného převodu a z důvodu nedostatku finančních zdrojů.

V roce 2014 MPO souhlasilo s návrhem PKÚ na odložení termínu majetkoprávního vypořádání do konce roku 2017 u jezera Chabařovice a do konce roku 2019 u jezera Most.

V roce 2015 PKÚ připravil varianty řešení majetkoprávního vypořádání, se kterými seznámil MPO v *Informaci o dílčích výsledcích ověření projektovaných parametrů vodohospodářských soustav jezer Most a Chabařovice a o postupu majetkoprávního vypořádání za období 1. pololetí 2015.*

¹⁷ Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon); dle ustanovení § 31 odst. 5 zákona č. 44/1988 Sb. je PKÚ povinen zajistit sanaci, která obsahuje i rekultivace podle zvláštních zákonů, všech pozemků dotčených těžbou a monitorování úložného místa po ukončení jeho provozu.

Tabulka č. 4 – Varianty majetkoprávního vypořádání pozemků v lokalitách lomů Ležáky a Chabařovice

Varianta A	Bezúplatný převod pozemků obcím dle katastrální příslušnosti.
Varianta B	Částečný bezúplatný převod pozemků obcím dle katastrální příslušnosti s úplatným převodem komerčně využitelných ploch dle upravených územních plánů měst.
Varianta C	Převod práva hospodařit k dotčeným pozemkům v rámci platné legislativy na Lesy České republiky, s. p., Státní pozemkový úřad, popř. na Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.
Varianta D	Vytvoření podmínek pro vznik společného projektu státu (státního podniku) a obcí dle katastrální příslušnosti k provozování a rozvoji této unikátní oblasti.
Varianta E	Úplatný převod pozemků v zájmových územích jako celku (nebo podle ucelených částí) privátnímu sektoru.
Varianta F	Kombinace předchozích variant.

Zdroj: písemná informace PKÚ ze dne 18. 8. 2015.

Do doby ukončení kontroly NKÚ Palivový kombinát Ústí, státní podnik, nepřipravil a nepředložil MPO k odsouhlasení podklad pro jednání vlády ČR ohledně definitivního řešení majetkoprávního vypořádání nemovitostí v zájmovém území jezer. Způsob majetkoprávního vypořádání rekultivovaných pozemků v zájmovém území jezer nebyl ze strany PKÚ ani ze strany MPO dořešen. MPO se fáze příprav budoucího předání pozemků v lokalitách jezer Most a Chabařovice přímo neúčastní a do procesu majetkoprávního vypořádání vstupuje až při posuzování konkrétní žádosti PKÚ.

Financování následných odborných prací zajišťuje v současnosti PKÚ z finančních prostředků státního rozpočtu na ZNHČ a z vlastních zdrojů. **Po dobu nedořešení majetkoprávních vztahů a následné péče o rekultivované lokality, tj. nejméně do roku 2017 v případě jezera Chabařovice a 2019 v případě jezera Most, budou tyto náklady nadále hrazeny z prostředků státního rozpočtu na ZNHČ a z vlastních zdrojů PKÚ.**

PKÚ vyčíslil předpokládané roční náklady na provoz a údržbu jezera Most ve výši 18,916 mil. Kč, tj. za období 2015 až 2019 celkem 94,58 mil. Kč, a jezera Chabařovice ve výši 10,839 mil. Kč, tj. za období 2015 až 2017 celkem 32,517 mil. Kč¹⁸.

NKÚ upozorňuje, že naplnění stanoveného cíle a účelu revitalizace a resocializace zájmového území jezer bude dosaženo až po realizaci všech navazujících revitalizačních projektů, což je v podstatě možné až po majetkoprávním vypořádání a předání území novým vlastníkům.

3. Kontrola dodržování právních předpisů a stanovených postupů

Nesprávný postup meziresortní komise při schvalování projektů rekultivace lokalit lomů Ležáky a Chabařovice

Meziresortní komise v období 11/2002 až 7/2008 projednávala a schvalovala projekty, resp. žádosti o úhradu nákladů, bez vyhlášené výzvy k předložení projektů.

¹⁸ Dle písemné informace PKÚ ze dne 18. 8. 2015 náklady na provoz a údržbu jezer zahrnují mj. monitoring kvality povrchových, podzemních a důlních vod, údržbu vodohospodářské soustavy jezer, opravy a údržbu, servisní náklady, ostrahu lokalit a náklady na dopouštění vody.

Výzvy k předložení projektů měla dle Směrnice vyhlášovat meziresortní komise. První výzva byla vyhlášena dne 7. 6. 2002 s termínem pro podávání projektů do 31. 10. 2002. V období od 1. 11. 2002 do 3. 7. 2008 meziresortní komise nevyhlásila žádnou výzvu k předložení projektů, přestože byl dostatek finančních prostředků k proplácení nákladů na realizaci projektů. Projekty byly ale i nadále v tomto období ze strany PKÚ předkládány¹⁹, MPO je přijímalo a meziresortní komise je schvalovala. Tento postup nebyl v souladu se Směrnicí. Další výzva byla meziresortní komisí vyhlášena až dne 4. 7. 2008.

Zjištění týkající se vyhlášení veřejných zakázek na výběr zhotovitele

a) MF vyhlášovalo veřejné zakázky na výběr zhotovitele s výraznou časovou prodlevou po schválení projektu meziresortní komisí.

MF u 13 z 36 projektů vyhlásilo veřejnou zakázku na výběr zhotovitele s časovou prodlevou delší než šest měsíců od schválení projektu meziresortní komisí, z toho u čtyř projektů s časovým odstupem několika let. Ve Směrnici sice nebyla stanovena lhůta, do kdy mělo MF vyhlásit veřejnou zakázku na výběr zhotovitele projektu, avšak prodleva v řádu několika let se jeví jako neúměrně dlouhá.

b) MF provedlo výběr zhotovitele v rozporu se zákonem č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách.

Hodnoticí komise nevyřadila a MF nevyloučilo nabídku uchazeče, který nesplnil kvalifikační podmínky stanovené v zadávací dokumentaci (povinnost prokázat vybudování podzemní pasivní ochranné clony proti průsaku kontaminovaných vod s hloubkovým dosahem min. 10 m a délce minimálně 1000 m). MF následně v rozporu se zákonem o veřejných zakázkách²⁰ uzavřelo s tímto uchazečem realizační smlouvu s nabídkovou cenou 129 987 640 Kč bez DPH, tj. 154 685 292 Kč včetně DPH.

Nesprávný postup při administraci projektů

a) PKÚ nepředkládal závěrečné zprávy zhotovitele k posouzení.

PKÚ nepředložil u 7 z 15 kontrolovaných projektů závěrečnou zprávu zhotovitele k posouzení dotčeným subjektům, tj. MPO, MF, Ministerstvu životního prostředí, Obvodnímu báňskému úřadu (resp. stavebnímu úřadu), a nepostupoval tak v souladu se Směrnicí. Všechny stavby výše uvedených projektů byly realizovány v souladu s projektovou dokumentací a byly předány bez vad a nedodělků.

b) MF nevypracovávalo závěrečné informace o ukončení akce a nepředkládalo je k projednání v meziresortní komisí.

MF nevypracovalo u 14 z 15 kontrolovaných projektů závěrečnou informaci o ukončení akce a nepředložilo ji k projednání meziresortní komisí, nepostupovalo tak v souladu se Směrnicí.

c) MF neřešilo včas postup převodu nově vzniklého majetku na PKÚ.

PKÚ od roku 2007 inicioval u MF vypracování závazného stanoviska k postupu převodu majetku a výkonu práva hospodaření při přebírání nově vzniklého majetku v rámci realizace projektů *odstraňování ekologických škod v ÚK a KK* od MF na PKÚ. Ministerstvo financí až v roce 2012 schválilo PKÚ postup převodu nově pořízeného majetku a souhlasilo se zřízením

¹⁹ V tomto období PKÚ předložil tři projekty.

²⁰ Ustanovení § 76 odst. 1 a 6 zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách.

práva hospodaření k samostatným stavbám. PKÚ převzal od MF stavby, které byly svou povahou samostatné věci, v celkové hodnotě 124,271 mil. Kč bez DPH a dále deset staveb, které svou povahou byly součástí pozemků a nezvýšily hodnotu pozemku.

III. DOPORUČENÍ

NKÚ s ohledem na strategickou a finanční významnost projektů rekultivací lomů Ležáky a Chabařovice doporučuje, aby se MPO jako zakladatel PKÚ a ústřední orgán státní správy pro využívání nerostného bohatství a těžbu aktivně podílelo na řešení problematiky majetkoprávního vypořádání pozemků v zájmovém území jezer. Majetkoprávním vypořádáním se PKÚ a MPO zabývají již od roku 2006, ale problém nebyl dosud vyřešen. Jediným výsledkem je zatím pouze odložení termínu konečného rozhodnutí o majetkoprávním vypořádání do roku 2017 pro jezero Chabařovice, resp. 2019 pro jezero Most.

NKÚ dále doporučuje, aby PKÚ v úzké součinnosti s MPO vybral z navržených variant optimální řešení a bez dalších odkladů přistoupil k realizaci majetkoprávního vypořádání pozemků v zájmovém území jezer.

Dále NKÚ s ohledem na případnou budoucí realizaci obdobných projektů hydrických rekultivací zbytkových jam lomů po těžbě nerostů v Ústeckém kraji upozorňuje na nutnost před zahájením realizace takových projektů stanovit nejen závazná pravidla pro jednotlivé fáze procesu rekultivace a revitalizace krajiny, ale zejména stanovit způsob majetkoprávního vypořádání, následné správy a využití rekultivovaných území a jezer.

VYMEZENÍ POJMŮ

Odstraňování ekologických škod v ÚK a KK – pro účely tohoto kontrolního závěru se tímto pojmem rozumí:

- odstraňování ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém a Karlovarském kraji,
- odstraňování škod na životním prostředí způsobených dosavadní činností podniku,
- odstraňování škod na životním prostředí způsobených těžbou nerostů a na revitalizaci dotčených území,
- proces řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém a Karlovarském kraji,
- řešení těžebně ekologických škod.

Zájmové území – území tvořící jedinečný funkční celek s vodohospodářskou soustavou určený pro budoucí realizaci navazujících revitalizačních projektů a plánovaný rozvoj rekreačních, sportovních a podnikatelských aktivit.²¹

Sanace – dle ustanovení § 31 odst. 5 zákona č. 44/1988 Sb.²² se za sanaci považuje „*odstranění škod na krajině komplexní úpravou území a územních struktur*“ a dále platí, že sanace „*obsahuje i rekultivace podle zvláštních předpisů*“²³.

Rekultivace – řízený proces obnovy půdy pro zemědělské, lesnické nebo jiné účely, aby byla způsobilá k plnění dalších funkcí v krajině.

Revitalizace – obnovení ekologických, hospodářských a sociálních funkcí krajiny; revitalizace je uskutečňována nejen na rekultivovaných plochách, ale i v území navazujícím na báňskou činnost tak, aby bylo dosaženo základního principu revitalizace – návratu života do krajiny; nadstavba nad rekultivací území.

Resocializace – využití rekultivované krajiny člověkem, návrat člověka do revitalizované krajiny.

Základní schéma procesu *odstraňování ekologických škod v ÚK a KK* je uvedeno v příloze č. 2.

²¹ V zájmovém území se nacházejí převážně pozemky ve vlastnictví ČR s právem hospodaření pro PKÚ, ale nacházejí se zde i pozemky ve vlastnictví přílehlých měst a obcí nebo jiných právnických či fyzických osob.

²² Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon).

²³ Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu; zákon č. 61/1977 Sb., o lesích.

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
FNM ČR	Fond národního majetku České republiky
KK	Karlovarský kraj
Koncepce	<i>Koncepce řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém a Karlovarském kraji</i>
meziresortní komise	meziresortní komise k řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém a Karlovarském kraji
MF	Ministerstvo financí
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
NKÚ	Nejvyšší kontrolní úřad
PKÚ	Palivový kombinát Ústí, státní podnik
Směrnice	směrnice meziresortní komise k řešení těžebně ekologických škod vzniklých před privatizací těžebních hnědouhelných společností v Ústeckém a v Karlovarském kraji
ÚK	Ústecký kraj
vláda ČR	vláda České republiky
výzva k předložení projektů	výzva k předložení projektů na odstranění ekologických škod v Ústeckém a Karlovarském kraji vzniklých v souvislosti s těžební činností státních hnědouhelných společností v období před jejich privatizací podle usnesení vlády ČR ze dne 20. února 2002 č. 189 a žádosti o úhradu jejich realizace státem
ZNHČ	zahlazování následků hornické činnosti
žádost	žádost o zařazení projektů do programu

Příloha č. 1

Finanční prostředky na odstraňování ekologických škod v ÚK a KK týkající se projektů jezer Most a Chabařovice

Přehled čerpání finančních prostředků určených na odstraňování ekologických škod v ÚK a KK na projekty PKÚ (zahrnuje i projekty v Dolech a úpravách Komořany, s. p., a v Dole Kohinoor, a. s.) týkající se jezera Most a jezera Chabařovice ke dni 31. 12. 2014 je v níže uvedené tabulce.

Tabulka č. 1 – Čerpání finančních prostředků určených na odstraňování ekologických škod v ÚK a KK na projekty jezer Most a Chabařovice (v mil. Kč)

Odstraňování ekologických škod v ÚK a KK	Počet projektů	Realizace projektů*		Supervize*		Celkem	
		Realizační cena vč. DPH	Čerpání k 31. 12. 2014	Realizační cena vč. DPH	Čerpání k 31. 12. 2014	Realizační cena vč. DPH	Čerpání k 31. 12. 2014
Jezero Most	25	1 918,583	1 783,334	23,213	22,603	1 941,796	1 805,937
Jezero Chabařovice	11	1 011,547	987,446	14,558	13,977	1 026,105	1 001,423
Celkem	36	2 930,130	2 770,780	37,771	36,580	2 967,901	2 807,360

Zdroj: příloha č. 1A a 7A materiálu MPO do vlády z května 2015 *Zpráva o čerpání finančních prostředků k řešení ekologických škod vzniklých bývalou hornickou a hutnickou činností* a vlastní zpracování NKÚ.

* Předkladatelem projektů na realizaci byl PKÚ a předkladatelem projektů na supervizi bylo MF.

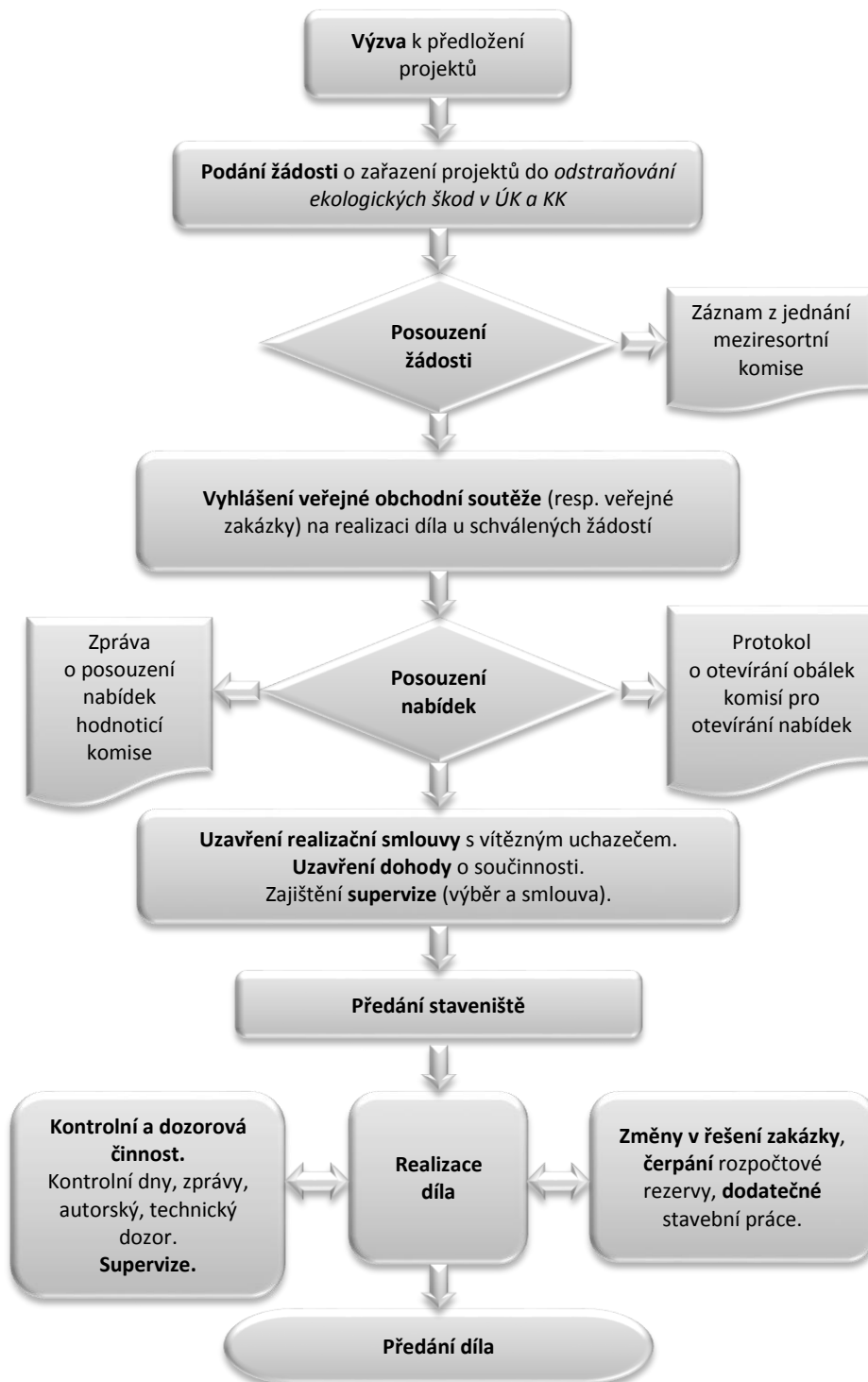
Finanční prostředky na zahlazování následků hornické činnosti v rámci lokalit lomu Ležáky a lomu Chabařovice

Přehled čerpání finančních prostředků PKÚ na zahlazování následků hornické činnosti v rámci lokality lomu Ležáky za období 2004–2014 ve výši **2 424,109 mil. Kč** a lomu Chabařovice za období 1991–2014 ve výši **5 688,910 mil. Kč** je v níže uvedené tabulce.

Tabulka č. 2 – Čerpání finančních prostředků na zahlazování následků hornické činnosti v lokalitách lomu Ležáky a lomu Chabařovice (v mil. Kč)

Celkové náklady na ZNHČ	Lokalita lomu Ležáky	Lokalita lomu Chabařovice
	Období 2004 až 2014	Období 1991 až 2014
Celkem (v mil. Kč)	2 424,109	5 688,910
<i>z toho:</i>		
- neinvestiční dotace ze státního rozpočtu	322,059	2 549,304
- investiční dotace ze státního rozpočtu	9,014	352,772
- ekologická dotace ze státního rozpočtu	0,000	185,634
- vlastní zdroje PKÚ	187,099	1 174,677
- rezerva dle horního zákona	0,000	425,100
- MF dle usnesení vlády ČR č. 688/2008 (výnosy z prodeje privatizovaného majetku)	100,000	0,000
- <i>odstraňování ekologických škod v ÚK a KK v lokalitách jezer Most a Chabařovice celkem</i>	1 805,937	1 001,423
- <i>v tom: realizace</i>	1 783,334	987,446
- <i>supervize</i>	22,603	13,977

Zdroj: písemná informace PKÚ ze dne 19. 6. 2015, zprávy o čerpání, včetně informace MPO do vlády z května 2015 *Zpráva o čerpání finančních prostředků k řešení ekologických škod vzniklých bývalou hornickou a hutnickou činností*.

Základní schéma procesu *odstraňování ekologických škod v ÚK a KK*

Zdroj: Schéma vypracoval NKÚ na základě Směrnice a její novely z roku 2005.